

כשהרבי האיר את חג הפסח עם חוברת קטנה

החוברת של הרבי

סדרת החוברות שהפיק הרבי לחגי ומועדי ישראל
| סימני סדר של פסח במספר שפות | מאיזו הגדה
איטלקית עתיקה הועתקו ציורים מיוחדים? | מי החסיד
שהרבי כתב את שמו בהקדשה עוד בטרם הביע את
הסכמתו? | מדוע מכתבו של הרבי הושמט בכוונה
תחילה מאחת המהדורות? | ושני מכתבי הרבי בפרסום
ראשון | כתבה מיוחדת לרגל חג הפסח

| מנחם מענדל גרינפלד |

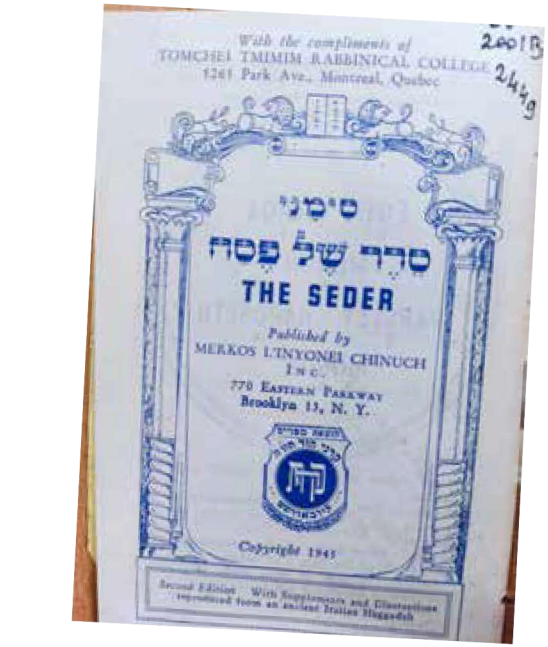
JEM | 70886

ע

עצתו לאור של 'סדר ברכות ותפילות', שעליו כתבנו באריכות בגיליון 1997 (עמ' 34 ואילך), יזם כ"ק אדמו"ר זי"ע סדרת חוברות לילדים – מעין סדרת המשך של 'סדר ברכות ותפילות' – שיצאו לאור בשנים תש"ד-תש"ה.

מעיון קל ב'מיני קטלוג' של הוצאת המרכז לענייני חינוך וקה"ת, שהופיע בסוף כל ספר וחוברת שיצאו בשנים ההן על ידי המל"ח, אנו מגלים סדרת חוברות שיצאו לאור לחגי ומועדי ישראל. כל חוברת נושאת את שם החג, ובקטלוג מכונסים כל החוברות תחת קטגוריה אחת. בלשון הקודש הקטגוריה נושאת את השם – **ספריה לחגים ולמועדים (פורמט כיס, באנגלית)**, באידיש הקטגוריה נקראת **יום-טוב סעריע (טאשן פארמאט, ענגליש)** ובאנגלית – Festival Series (Pocket – size, Illustrated).

שער החוברת 'סימני סדר של פסח' מהדורה שנייה (ניו יורק תש"ה). שימו לב לפרטים שבתוך האותיות בשם החוברת

בחלקו הראשון של מאמרנו נסקור את הסדרה בצורה כללית, ולאחר מכן נסקור בפרוטרוט בפני הקוראים את החוברת של חג הפסח, החידושים שבה והרעיונות שאותם ראה הרבי להביא בפני הילדים בשנים ההן בארצות הברית, ולא רק במדינה זו. כיוון שמדובר בחוברות לכל חגי ישראל, הרי לקראת כל חג ומועד הבאים עלינו לטובה, נסקור בפני הקוראים את החוברת של אותו חג. הסקירה תכלול גם מובאות מאגרות וכתבי הרבי לצד מידע ממקורות נוספים. ובכן, מניחים אנו את אבן הפינה לסדרת מאמרים שתתפרסם בעזרת ה' מעל במה זו במהלך השנה הקרובה.

מבנה הסדרה

'ספרייה' זו כוללת סדרת חוברות בתבנית זהה. בכל אחת מהחוברות נמצא מידע הלכתי מרוכז על מהותו של החג, מצוות החג, איורים הקשורים לאותו חג ועוד בשפה קלה עבור ילדים ונוער. כל החוברות יצאו בפורמט מהדורת כיס, בצורה מהודרת, עם כריכה בצבע אף הן בצבע.

עבורנו, גולת הכותרת של כל חוברת היא מכתבו של הרבי המעטר כל אחת. המכתב פותח בדרך כלל במילים Dear Friend (חבר יקר), ופונה אל הילדים בצורה לבבית ואישית. במכתב הרבי מאיר רעיון אחד על החג המדובר באור חדש, ומעודד את הילדים להפנים את תוכני החג ולהשפיע על חבריהם.

הזכרנו קודם שכל הנראה הסדרה המדוברת באה כהמשך ל'סדר ברכות ותפילות'. תימוכין לרעיון זה ניתן לראות בחוברת התפילות השנייה שיצאה לאחר 'סדר ברכות ותפילות', וקיבלה את השם המוכר מה – 'קידוש ותפילות'; ראש השנה-שמחת תורה'. החוברת שמזכירה

"בני ישראל בכל מקום מתפללים בשלומכם ונושאים רנה לד' בעד מפלתו, בקרוב ממש, של השונא ונצחון הגמור של כל אלו הנלחמים בעד הצדק והיושר"

לקראת ערב ראש השנה ה'תש"ה. המהדורה הראשונה הודפסה בכ" 15 אלף עותקים, והודפסה מספר פעמים בשנים הבאות.

'סימני סדר של פסח'

פתחנו ב'קידוש וברכות', מפאת דמיונו ל'סדר ברכות ותפילות'. אך למען הדיוק, סדרה הכרונולוגי של הופעת החוברות בפרויקט 'ספריית החגים והמועדים' כך הוא:

- לקראת חג הפורים
- תש"ד יצאה החוברת הראשונה בסדרה זו, תחת השם 'פורים'.
- לקראת חג הפסח תש"ד יצאה החוברת 'סימני סדר של פסח' - THE SEDER.
- וכך במהלך הקיץ

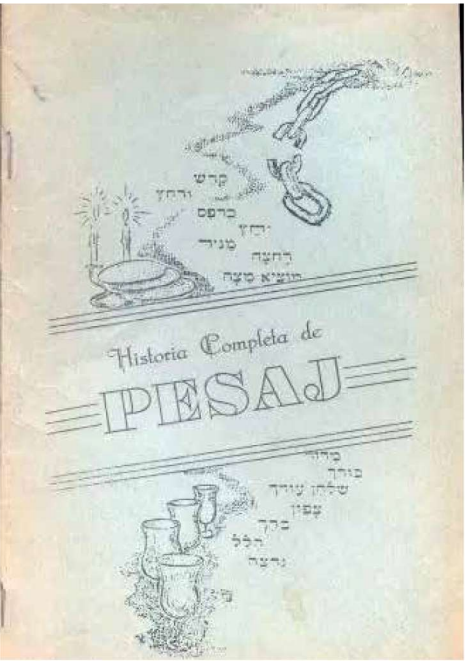
של שנת תש"ד וחורף תש"ה יוצאות חוברות נוספות לחגים והזמנים הבאים: שבועות. בין המצרים. תשרי (חודש שזוכה לשתי חוברות: 1. קידוש ותפילות. 2. 'תשרי') וחנוכה. בקובץ ליובאוויטש (חוברת 2 – ט אדר-ל"ג בעומר, ה'תש"ד – עמ' 26) פורסמה ידיעה על צאתה לאור של החוברת:

סימני סדר של פסח המרכז החינוך לענייני חנוך העניק לקראת הפסח, הפתעה יפה לעולם היהודי הרחב, על ידי הוצאת "סימני סדר של פסח", חוברת קטנה באנגלית המסבירה את כל הפרטים כיצד יש לערוך את סדר הפסח. "סימני סדר של פסח" הופץ בכעשרת אלפים עותקים. בנוסף לתועלת הרבה לילדים שקוראים בה, הדבר עזר רבות לעורר את העניין ב"סדר" בתים יהודיים רבים, שלמרבה הצער התרחקו מעט מהחיים היהודיים המסורתיים וזקוקים לעידוד.

בידיעה נוספת באותו עמוד אנו מגלים שהחוברת נשלחה גם אל החיילים היהודים ששירתו בצבא ארה"ב בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. עם החוברת שלח הרבי מכתב עידוד וחיוזוק לחיילים. בראש המכתב כתב רבנו: **"בני ישראל בכל מקום מתפללים בשלומכם ונושאים רנה לד' בעד מפלתו, בקרוב ממש, של השונא ונצחון הגמור של כל אלו הנלחמים בעד הצדק והיושר"**. המשכו של המכתב עוסק בתוכנו האמיתי של מושג ה'חירות'. ואת המכתב הרבי חותם במילים: **"בברכת חה"פ שמח וזמן חרות לכל העולם בכלל ולעמנו בני הדויים וסחופים בפרט ובאיווי גאולה שלמה"**. ומייד לאחר מכן מוסיף: **מוסגר פה עלון קטן לחה"פ**. הלא הוא סימני סדר של פסח. (המכתב נדפס לראשונה בקונטרס 'התועודות' שי"ל לימים ראשונים של פסח תשע"א עמ' 13 [ועד הנחות בלה"ק]).

ציורי הגדת טריאסטה

לקראת חג הפסח תש"ה יצאה מהדורה שנייה של החוברת. החידוש בחוברת זו היה גם בעובייה הכפול לעומת המהדורה הקודמת, זאת בעיקר בשל ה'תוספות והאיורים שהועתקו מהגדה איטלקית עתיקה' (לשון דף השער). ההגדה האיטלקית העתיקה המפורסמת בצירייה המיוחדים היא הגדת ונציה ש"ט. פתחנו את ההגדה הזו, ואכן תחת הכותרת 'סימן לסדר של פסח' מופיעים סימני הסדר מ'קדש' ועד 'נרצה', לצד ציורים מרהיבים העשויים מחיתוכי עץ. עיון קל בהגדה לצד החוברת 'שלנו', מגלה שהציורים דומים אך אינם זהים. המשכנו לחפש והגענו להגדה

שערי החוברות בצרפתית (LE SEDER) ובספרדית (Historia Completa De Pesaj)

האיטלקית מטריאסטה. ההגדה יצאה בשנת תרכ"ד וכללה איורים רבים, ככל הנראה יותר מכל ההגדות שקדמו לה. בהגדה זו נעשה שימוש בתחריטי אבן (ליטוגרפיה) ותחריטי נחושת, והיא נחשבת לאחת מההגדות המפורסמות בתולדות הדפוס העברי. מעניין לציין ששם החוברת 'סימני סדר של פסח' נלקח ככל הנראה מהכותרת הדומה שנמצאת בהגדות עתיקות ובכתבי יד מתקופת הראשונים שהופיעה לפני 'קדש ורחף' – 'סימן לסדר של פסח'. וכן הוא בסידור אדמו"ר הזקן – ומשם להגדות נוסח חב"ד ('סימן סדר של פסח').

עם צאתה לאור של המהדורה השנייה, פורסמה על כך ידיעה בקובץ ליובאוויטש, המתארת את החידושים שבחוברת (קובץ ליובאוויטש חוברת 7 [שנה שנייה] ט' אדר-ל"ג בעומר ה'תש"ה – עמ' 31).

סימני סדר של פסח תחת שם זה יצאה לאור חוברת באנגלית על ידי "המרכז לענייני חנוך". החוברת מכילה הסבר על הסדר כולו וסדרה של איורים היסטוריים אמנותיים. עותקים של חוברת זו הופצו לאלפי בתים יהודיים באמריקה, שם היא הביאה הרבה חן וחגיגות יהודית לסדרים השנתיים.

הרבי כותב את תוכני החוברות

עריכת הסדרה וכתבת התכנים נעשו רובן ככולן – ככל הנראה – בידי הרבי. זאת נוסף למכתב שהופיע בכל חוברת בחתימתו של הרבי. ניתן לראות הדים לכך בכמה אזכורים באגרותיו. באגרת מתחילת שנת תש"ה כותב רבנו: **"זהו יסוד למה שפירשתי כך בחוברת בין המצרים"** (אגרות קודש חלק ב עמ' ד).

סדרות ה'סטארי' '...complete story of'

במקביל לעבודה על פרויקט החוברות במהדורת כיס ה-Festival Series – הנקראות במספר מקומות באגרות הרבי גם בשם המקוצר 'סטארי' (story), החל המל"ח בהפקת סדרת-בת המבוססת על התוכן שבחוברות הכיס, אך באופן רחב ומפורט יותר (אם כי נראה שבחלק מההפקות יצא קודם הקובץ המלא, ולאחר מכן הקובץ בפורמט כיס). שם החוברות היה אחיד '...complete story of', ובהתאמה שם החג – פורים, פסח, שבועות וכו'. חוברות אלו כונסו לאחר מכן בשני כרכים עבי כרס. חלק א' בשם The complete story of Tishrei, וחלק ב' בשם complete festival series.

בהקדמת חלק א' כותב העורך הרב ניסן מינדל ע"ה: **המחבר מבקש להביע את רגשי תודתו לכ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, על כך שהקדיש מזמנו לעיין בכתב היד של הכרך הנוכחי, כמו גם בכרכים הקודמים. ועל כך שנתן הצעות מועילות והערות חיוניות על החומר שהוגש לפניו (The complete story of Tishrei עמ' viii – בתרגום**

הגדה של פסח נוסח חב"ד עם 'סימני סדר של פסח' באנגלית בסופה – מהדורה ראשונה (ניו יורק תש"ה)

ובאגרת נוספת: **"בזמן האחרון צריך הייתי להגיד.. חוברת ע"ד פורים, פסח בצרפתית (ע"ד אותה של תשרי), קובץ פורים באנגלית"** (אגרות קודש חלק ב עמ' ז) [ככל הנראה ה'חוברת' היא מהדורת הכיס הקטנה, וה'קובץ' הוא הסיפור המלא של פורים].

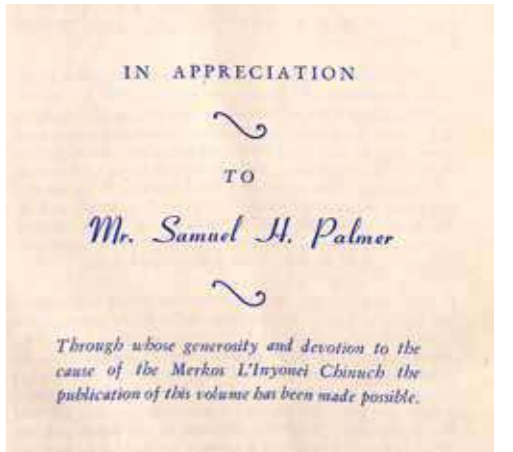
"בטח הגיעו, בזמניהם, הוצאותינו האחרונות.. סימני סדר של פסח" (אגרות קודש חלק א עמ' רעח, מ'ערב פסח, תש"ד). **"החוברת 'שבועות' נחלה הצלחה רבה, וזה נותן לנו עידוד להמשיך בסדרת חוברות מסוג זה"** (אגרות קודש חלק א עמ' רצה – בתרגום חופשי מאידיש).

שער החוברת ברוסית. עם שם העורך 'י. איזקסון' הלא הוא ר' ניסן מינדל ע"ה

חופשי מאנגלית). גם כאן אנו יכולים לראות את מידת מעורבותו של הרבי בתכנים שהוכנסו לחוברות וספרים שבסדרה זו.

מבנה החוברות הללו כלל את החומר שבחוברות הקטנות שבמהדורת הכיס, ועליהן נוסף חומר רב, כולל מידע נוסף על החג ממקורות שונים ומגוונים, סיפורים על החג, חידון בסגנון 'בחן את עצמך', איורים ועוד. גם בחוברות אלו הובאה אגרת הרבי ככתבה וכלשונוה כפי שהופיעה בחוברת הכיס המקורית. מובן שמפאת החומר הרב הודפסה חוברת זו בגודל של חוברת סטנדרטית ולא בפורמט כיס. בטרם אמשיך במאמרנו, אצטט מה שכתב לי הרה"ח הרב מיכאל אהרן זעליגסון שי', ששמע מפיו של הסופר ר' גרשון קרנצלר ע"ה, שבעצמו התעסק

מכרסמים נושי מצוה. ההקדשה שהדפיס הרבי בשמו של ר' שלמה פאלמער ע"ה

בכתיבת תכנים עבור המל"ח בשנים ההן. לדבריו: "לא ה' פרסום שיצא לאור על ידי המל"ח וקה"ת, שהרבי לא התערב בו או הביע דעתו עליו". בפרט בעניינים העוסקים בהלכה ומנהג.

מכרסמים עושי מצוה

ר' חיים שלמה פאלמער היה מוותיקי קהילת חב"ד בשיקאגו, שימש סגן נשיא ישיבת תורת"ל ונשיא בית הכנסת חב"ד בני ראובן' שבעיר, ועזר רבות לביסוס ליובאוויטש בארה"ב ואף בארץ.

בעת מלחמת העולם עזר רבות עם משפחת קרמר בפעולות הצלת אדמו"ר מהוריי"צ מצירפורני הנאצים. כאשר היה מגיע לביקור אצל אדמו"ר הריי"צ, היה נכנס ליחידות גם בימים שהרבי לא היה בקו הבריאות, ותמיד פעל לקידום ענייני הרבי ליובאוויטש במרץ יוצא דופן.

בסופה של החוברת 'סיפורו השלם של פסח' (complete story of passover), נדפסה הקדשה בזה הלשון (בתרגום מאנגלית):

מתוך הערכה

למר סמואל [=שלמה] ח. פאלמער

שבזכות נדיבותו ומסירותו למען המרכז לענייני חנוך

התאפשרה הוצאתו לאור של כרך זה

הסיפור שמאחורי ההקדשה והתרומה של ר' חיים שלמה מתברר באגרת של הרבי אליו (מיום ד' ניסן תש"ו):

"...נגמרה היום הדפסת החוברת לבני הנעורים ע"ד חג הפסח בהוצאת המרכז לענייני חנוך ושולחים אנו לכ' עקז' [=עותק] אחד. ובחבילה מיוחדת נשלח לו מספר עקז' מסוים, אשר בטח ירצה לחלקם ע"י עושי רצונו".

בהמשך הרבי כותב שקיבל מידע על כך שהביע הסכמה לקבל עליו את עלות הדפסת החוברת, וכיוון שכן – הרבי ממשיך וכותב:

"ובשים לב לקוצר הזמן עד חה"פ, שאין פנאי לשקו"ט, יחסנו את ההדפסה של הוצאה

שער 'הגדת טריאסטה' 1864. ממנה נלקחו הציורים המרהיבים לחוברת של המל"ח

ראשונה של החוברת לזכות כבודן]. וע"פ מרז"ל שגם התורה כותבת ומפרסמת העושה מצוה (שו"ת הרשב"א הובא במג"א סקנ"ד סקכ"ב) רשמנו זה לזכרון בחוברת גופא.. בטוחים אנו שכוונתנו בהנ"ל מתאמת לחפץ כבודן] וזכין לאדם שלא בפניו".

יישר כח' משולש מאדמו"ר מוהריי"צ

ואם עסקנו בדמותו הלא מוכרת של ר' שלמה פאלמער ובהקשר של חג הפסח, נחתום פרק זה בשיחת הרבי הריי"צ מיום שביעי של פסח תש"ג (ס' השיחות תש"ג עמ' 96 – בתרגום חופשי מאידיש): היום שמעתי מר' ש.פ. [=שלמה פאלמער] שהיה ש"ץ דמוסף והמקריא של ברכת כהנים, את הניגון הידוע שנגנו הכהנים ונהייתי מזה במאוד. ואומר אני לכם – להכהן ר' יכ. [=יעקב כ"ץ] יישר כח עבור הברכת-כהנים, ולכך ר' ש.פ. [=שלמה פאלמער] – יישר כח עבר היותו שליח-ציבור והמקריא של ברכת הכהנים, ויישר כח מיוחד עבור הניגון של ברכת כהנים.

הגדה של פסח יוצאת לראשונה בכני עצמה

במקביל להפקת החוברות המדוברות, המרכז לענייני חינוך הוציא לאור בשנת תש"ה הגדה של פסח לקהל חסידי חב"ד. גוף ההגדה הוא צילום מתוך סידור תורה אור שיצא לאור על ידי הרבי בסוף שנת תש"א, ובסופה של ההגדה מודפס 'סימני סדר של פסח'.

ההגדה יצאה לאור בשני פורמטים, פורמט כיס שבו 'סימני הסדר' באים בצורה טקסטואלית בלבד, ופורמט בגודל כפול, וכאן 'סימני הסדר' נדפסו כפי שהם במהדורה השנייה של ה'סטאר', עם האיוורים האיטלקיים, הלכות וכן טבלת תאריכים מבריא

ציורי 'הגדת טריאסטה' לסימן סדר של פסח'

העולם עד יציאת מצרים. את ההגדה מעטרת כריכה שכולה אומנות ועליה ציור של צבי וחלקי הפסוקים "מְדַלֵּג עַל הַהָרִים.. דוֹמָה דוֹדֵי לְצִבִּי" (שיר השירים ב, ח-ט).

ככל הנראה זו הפעם הראשונה שבה יצאה לאור הגדה בנוסח אדמו"ר הזקן בפני עצמה, בצורה שתהיה נוחה לשימוש בליל הסדר. עד אז היה נהוג להשתמש בסידור, ואולי חוץ מהגדת 'סוד קדושים' ששילבה את פירושי אדמו"ר הזקן ותלמידו ר' אהרון מסטראשעלע, לא הייתה בנמצא הגדה של פסח בפני עצמה. מובן ששנה לאחר מכן – יוצאת ההגדה של הרבי שהפכה לנכס צאן ברזל בקרב חסידי חב"ד כמו גם בקרב חובבי ושוחרי תורה ומחקר הלכתי.

אגרותיו של הרבי בכרסום ראשון (תרגום חופשי מאנגלית)

האגרת הראשונה

ב"ה. ניסן תש"ה
מסר לילדים לקראת פסח
ידידי הצעירים:

כפי הנראה אתם כבר בקיאים בהגדה של פסח. אין ספק שאתם יודעים מיהם 'ארבעת הבנים' – החכם, הרשע, התם וזה שאינו יודע לשאול. אילו מהם היית רוצה להיות? בוודאי ה'בן החכם' או ה'בת החכמה'. אבל כדאי להיות חכם לא רק בליל הסדר אלא תמיד.

האם אתם יודעים איך להתנהג כילדים יהודים חכמים? זה תלוי אך ורק בכם! למדו את תורתנו הקדושה! התעניינו במצוות שניתנו לעם ישראל ותקיימו אותן. בררו מהם המנהגים של עמנו ותקיימו אותם.

דאגו להעביר את המידע הזה לחברכים היהודים ושגם הם יפעלו כמוכם.

אם תפעלו בצורה כזאת בוודאי תהיו 'ילדים חכמים' ותסבנו נחת רבה להורים היקרים. עם איחוליי הלבביים לפסח כשר ושמת.

הרב מענדל שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

נוסח אגרת זו הוא

מהדורה שנייה. הראשונה

יצאה לאור בשנת תש"ד.

במהדורת תש"ה הוסיף

הרבי את המילים 'הבת

החכמה', שלא הופיעו

בנוסח הראשון.

לקראת חג הפסח תש"ו

יוצאת לאור החוברת

complete story of passover, והפעם הרבי כותב מכתב ארוך יותר ובו תוכן עמוק לחג הפסח. גם מכתב זה תורגם ומופיע בלשון הקודש לראשונה מעל גבי דפי עיתון זה.

בצאת ישראל.. מעם לועז

במקביל לעבודה על החוברות בשפת האנגלית בשילוב קטעי מקור בלשון הקודש, המל"ח מתחיל לעבוד על תרגום החוברות שיצאו לאור לשפות נוספות. באגרת קודש שהובאה לעיל אנו מגלים שהרבי עסק גם בהגהת החומרים שתורגמו לצרפתית. ואכן בשנת תש"ו יוצאת לאור החוברת LE SEDER בשפה הצרפתית.

בשנת תשי"ט יוצא לאור התרגום הרוסי תחת השם Полная история Пасхи – 'ההיסטוריה המלאה של חג הפסח'. דפדפתי עד סופו לראות את מכתבו של הרבי מתורגם לרוסית, אך הופתעתי לגלות כי המכתב לא נדפס כלל. למסתורין זה נוסף נדבך נוסף – העורך והמתרגם מאנגלית לרוסית, הוא נ. איזקסון, ולא כפי שציפיתי שיהיה – ר' ניסן מינדל שהיה עורך החוברת המקורית באנגלית, ורוסית הייתה שפת אימו, ואף עסק בתרגום חומרים לרוסית.

הפתרון לכל אלו פשוט. החוברת יצאה בשנים שהשלטון הסובייטי שלט בעוז. החוברת ככל הנראה יועדה להישלח בדרך לא דרך אל מאחורי מסך הברזל, ולכן שמו ומכתבו של הרבי נשמטו ממנה לחלוטין, מחשש לשלום האנשים העלולים להיתפס ובידם חומר אנטי-הפכני שבו מוזכר השם ה'מסוכן' – שניאורסאהן'. המתרגם הוא ללא ספק ד"ר ניסן מינדל ע"ה, שהשתמש בפסבדון

צילום אגרת הרבי באנגלית מתוך 'The Complete Story of Passover'

החירות הגשמית יחד עם החירות הרוחנית. ואכן, לא מתאפשרת חירות אחת ללא החירות האחרת: אי אפשר להגיע לחירות אמיתית בלי לקבל את ציווי התורה כמדריכים את אורח חיינו היום-יומיים; חיי טוהר וקדושה הם שמובילים אותנו לחירות אמיתית.

כתוב, "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". זאת אומרת שבהוראה של פסח יש תמיד מסר אקטואלי ואינדיבידואלי לכל יהודי. סיפורו של פסח הוא סיפור של השגחה פרטית מיוחדת אשר היא בעצמה קובעת את גורל אומנתו. מה שקורה בעולם שמסביב לא אמור להשפיע עליו; ייתכן וניבחר לסבל, חס וחלילה, בתוך מצב כללי של שגשוג, ומאידך ייתכן שניבחר לבטחה, בתוך מצב של מגפה או קטסטרופה כוללת. סיפור העבדות והחירות שלנו בפסח משקף את הדברים הללו באופן מובהק. כי גורל עמנו תלוי במידת הדבקות שלנו בקב"ה ובנביאיו.

מסר זה מודגש על ידי שלושת הסימנים העיקריים שבלייל הסדר, שעליהם אמרו רבותינו, ש"כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור". בהתייחסות לסימנים אלו בסדר הכרונולוגי שבו הופיעו, ולפי ההסבר שלהם בהגדה של פסח – נוכל לומר: יהודי מסוגל להיפטר ממרור (המרירות שבחיו) רק על ידי פסח (השגחתו המיוחדת של הקב"ה ש"פסח על בתי בני ישראל.. ואת בתינו הציל" גם בעת המגפה הנוראה ביותר), ומצה – אותו אסון עצמו, ואויבי בני ישראל עצמם, פועלים לטובתם של בני ישראל, בכך שהם מגרשים אותם בחיפזון מתוך 'מצרים', מקום טומאה וחושך, ומעבירים אותם תחת קרן אורה וקדושה.

עלינו לזכור עוד דבר חשוב: חגיגת חג החירות חייבת להיות קשורה עם "הגדת לבנך". הצבת וקיום הבית היהודי – כמו העם היהודי בכללותו – תלויה בחינוך הדור הצעיר, בניס ונבנות: החכם והרשע (באופן זמני), התם ושאינו יודע לשאול. כשם שאסור לנו להתחמק ממחויבותנו לילדים מתוך ההנחה ש"הבן שלי חכם, הוא כבר ימצא את דרכו בחיים ולכן אין צורך לחנך אותו", כך גם אל לנו להתיאש מתוך שיקול ש"הילד הינו רשע, שום חינוך לא יועיל לו". שהרי כל ילדי בני ישראל, בניס ובנות, נקראים "בנים למקום", ומוטלת עלינו חובה קדושה לדאוג לכך שיצדיקו את הכינוי הזה; ואת זה נוכל להגשים רק על ידי מתן חינוך יהודי כשר מתוך דבקות בתורתו של ה' באופן מלא. ואז נזכה למימוש הקיום של שאיפותינו העזות ביותר: "לשנה הבאה בני חורין; לשנה הבאה בירושלים!"

הרב מענדל שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

לתגובות: column7@gmail.com